

TEME

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 47, godina XXIV
maj, 2019. [str. 11-22]

© Monos 2019

Kantonizirajmo cijelu Bosnu i Hercegovinu

**Akademik prof. dr. Omer
Ibrahimagić**

Polazeći od historijskih iskustava i administrativno-teritorijalne podjele Bosne i Hercegovine u prošlosti, a posebno od njenog ustrojstva nakon uvođenja takozvanog novog komunalnog sistema, 1955. godine, autor elaborira jedan od mogućih modela unutrašnjeg preustroja države Bosne i Hercegovine, koji bi je učinio funkcionalnom i omogućio prevladavanje permanentne ustavne krize i brži ulazak u evroatlantske integracije. To bi značilo napuštanje takozvanog dejtonskog modela, prije svega ukidanje oba entiteta i kantoniziranje cijele Bosne i Hercegovine tako što bi se 15 sreskih područja iz 1955. godine organizovalo kao 14 etnički mješovitih kantona, od kojih bi 4 bila sa većinski hrvatskim, pet sa srpskim i pet sa bošnjačkim stanovništvom. Obrazlažući ovaj model, kao jedan od mogućih izlaza iz dugotrajne stagnacije i permanentne krize vlasti u Bosni i Hercegovini, autor se nije bavio pitanjem političke realnosti za implementaciju ovakvih i sličnih modela.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, entiteti, kantoni (srezovi), vjerske i etničke zajednice, Bošnjaci, Srbi, Hrvati i Ostali.

ZAŠTO PROMJENE?

Aneksom 4. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, u kome je sadržan Ustav Bosne i Hercegovine, uređeno je da se Bosna i Hercegovina sastoji od dva entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, kao i Brčko distrikta. Federacija Bosne i Hercegovine nastala je kao rezultat Vašingtonskog sporazuma donošenjem Ustava FBiH 30. marta 1994. godine. Sastavljena je od deset kantona kao federalnih jedinica bez nacionalnog predznaka. Republika Srpska, koja je nastala kao paradržavna tvorevina, legalizirana

TEME

je gore navedenim Dejtonskim sporazumom potpisanim u Parizu 14. decembra 1995. godine. Federacija je nastala u cilju postizanja mira i političke stabilizacije na prostorima koje je kontrolirala Armija Republike Bosne i Hercegovine i HVO kao vojna formacija tzv. Hrvatske Republike Herceg Bosne, koju je podržavala Republika Hrvatska. Republika Srpska je nastala na prostoru kojeg je kontrolirala agresorska bivša JNA, a kasnije i vojska bosanskih Srba, koju je podržavala Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora). Dakle, oba ova entiteta su nastala u vrijeme rata protiv Bosne i Hercegovine i mogu se smatrati ratom iznudenim entitetima, a Republika Srpska nekom vrstom, ratom i genocidom stečene teritorijalne dobiti.

Podjela Bosne i Hercegovine na ta dva entiteta bila je cijena da se zaustavi rat i da se očuva suverenitet, teritorijalni integritet, politička nezavisnost i međunarodno-pravni subjektivitet države Bosne i Hercegovine, koja je međunarodno-pravno bila priznata već 6. aprila 1992. godine poslije održanog referenduma na kome se 64% građana – birača Bosne i Hercegovine izjasnilo za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu.

Bosna i Hercegovina je u vrijeme međunarodnog priznanja imala dva nivoa vlasti: općinski i državni, s izuzetkom Sarajeva, koje je imalo status grada kao zajednice deset općina. Danas, važećim Ustavom Bosne i Hercegovine, uvedena je podjela teritorije i vlasti tako što pored državne vlasti, entiteti čine srednji nivo vlasti, s tim što Republika Srpska u cijelosti vrši tu vlast, a u Federaciji je srednja vlast podijeljena između Federacije i deset kantona. U Kantonu Sarajevo, pored kantonalne i općinske vlasti, postoji i dodatni nivo vlasti kojeg vrši Grad Sarajevo koji čine četiri općine: Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo i Novi Grad.

Kao posljedica rata 1992.–1995. godine i tzv. humanog preseljavanja naroda istog etničkog sastava koje je praćeno nasiljem, etničkim čišćenjem i kršenjem međunarod-

nog humanitarnog prava i prava čovječnosti, a na dijelovima okupirane teritorije naseljenim bošnjačkim stanovništvom, to nasilje kulminiralo je i zločinom genocida. Podrinje i Posavina sa apsolutnom većinom bošnjačkog i relativnom većinom hrvatskog stanovništva ušli su u sastav Republike Srpske. Federacija BiH i Republika Srpska mogu se smatrati entitetima u kojima je i u miru nastavljena segregacija: Srba u Federaciji, a Bošnjaka i Hrvata u Republici Srpskoj, a "ostalnih" u oba entiteta. Odlukom Ustavnog suda BiH, iz jula 2000. godine, pravno-formalno utvrđena je jednakost i ravnopravnost sve tri etničke zajednice: Bošnjaka, Srba i Hrvata, kao i ostalih u oba entiteta. Time je otklonjena ustavno-pravna smetnja da pripadnici sve tri etničke zajednice budu svoji i na svome na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine.

Međutim, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, nije bio nadležan ocjenjivati i proglašavati neustavnim one odredbe Ustava BiH koje su politički iznuđene Dejtonskim sporazumom u čl. IV i V Ustava Bosne i Hercegovine u kojima je utvrđena organizacija i nacionalno predstavljanje u Predsjedništvu i Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, kao i činjenicu podjele Bosne i Hercegovine na dva entiteta koji predstavljaju osnovu na kojoj se organizira i vrši vlast u Bosni i Hercegovini.

Pored državnog, ustave imaju dva entiteta i deset kantona. Zatim, državni, dva entitetska i deset kantonalnih parlamenata i vlada i ne znam koliko ministarstava i drugih organa i organizacija u sistemu vlasti, koji čine ukupnu vlast u BiH nefunkcionalnom, skupom i nedjelotvornom. Zato je, nakon 22 godine poslije Dejtona, u domaćoj javnosti i u međunarodnoj zajednici sazrilo mišljenje da treba pokrenuti aktivnosti na promjeni Ustava iz Dejtona, posebno zbog potrebe da se Bosna i Hercegovina uspješnije može pripremiti za ispunjavanje uslova za njeno uključanje u NATO savez i u Evropsku uniju. Ovaj proces je kolokvijalno nazvan prelazom

iz dejtonske u briselsku fazu tranzicije bosanskohercegovačke države i društva.

Mada je od Dejtona mnogo učinjeno na društvenoj i političkoj reintegraciji bosansko-hercegovačkog društva i države, postoje, pored ustavno-pravnih prepreka, ozbiljna politička suprotstavljanja da se bilo šta mijenja što bi dovelo u pitanje već stečene pozicije podjele države na dva entiteta i struktuiranje državnih organa vlasti čija su osnova entiteti i prednosti stečene u homogenizaciji Srba u entitetu Republika Srpska ili u homogenizaciji Bošnjaka i Hrvata u Federaciji BiH, odnosno u pojedinim njenim kantonima.

Proces ustavnih promjena u čl. IV i V Ustava BiH u pogledu Vijeća ministara, Predsjedništva i Parlamentarne skupštine, bez prethodne rasprave o promjeni entitetske i kantonalne organizacije teritorije i vlasti, neće dovesti do željenog rezultata. Prelazak iz dejtonske u briselsku fazu ne smije početi sa šminkanjem dejtonskih ustavnih rješenja, već njihovom temeljnom izmjenom. A temeljne izmjene Parlamentarne skupštine, Predsjedništva i Vijeća ministara, kao i državnih nadležnosti nema bez temeljne promjene organizacije srednjeg nivoa vlasti i njene nadležnosti.

Mnogi politički predstavnici u Federaciji s razlogom se ljute na organizaciju Bosne i Hercegovine sa dva entiteta, posebno zbog načina na koji je nastala Republika Srpska, a zaboravljaju da je i Federacija BiH nastala, istina u drukčijim okolnostima, ali ipak kao ratna tvorevina. Bošnjaci su je prihvatili kao nužnost na putu očuvanja cjelovite Bosne i Hercegovine, dakle, kao prelazno rješenje. S druge strane, bosanski Hrvati su od početka Federaciju BiH prihvatili kao nametnuto političko rješenje u zamjenu za njihovu paradžavu Hrvatsku Republiku Herceg Bosnu. Oživotvorenje Federacije BiH su maksimalno, koliko su im to stranci dozvoljavali, opstruirali, održavajući na različite načine do danas mnoge institucije nastale u vrijeme Hrvatske Republike Herceg Bosne. Ako je to

tako, da bosanski Hrvati Federaciju u svome srcu ne doživljavaju kao svoj entitet, zbog čega je i nastao propali pokušaj stvaranja tzv. hrvatske samouprave i, ako Bošnjacima Federacija predstavlja prelazno rješenje na putu jačanja ingerencija države Bosne i Hercegovine, neophodno je otpočeti proces reorganizacije srednjeg nivoa vlasti time što će se ukinuti i Federacija i RS i zamijeniti ih sa 14 kantona, kao što je BiH bila administrativno podijeljena na 15 srezova 1955. godine, sa distriktom Brčko i Sarajevom kao glavnim gradom države koja će se zvati Federacija Bosne i Hercegovine. Ovim bi se pokazalo da Bošnjaci nisu za unitarnu, centralističku BiH, što im se često spočitava iz Beograda i Zagreba, već da su protiv njene podjele na 3 etnička entiteta, što nikada nije bio slučaj da se BiH administrativno dijeli po etničkom kriteriju.

Ovakva teritorijalna organizacija srednje vlasti pomogla bi da se riješi i pitanje treće sudske instance -Vrhovnog suda BiH koja je danas na nivou entiteta, a nadležnosti entitetskih ustavnih sudova bi se prenijele na Ustavni sud BiH. Entitetske agencije za državnu službu integrirale bi se sa Državnom agencijom za državnu službu kao što je to učinjeno sa entitetskim visokim i sudskim tužilačkim vijećima. Ovom reorganizacijom bila bi bitno smanjena administracija, a središnji organi vlasti više bi se približili građanima i bila bi ukinuta postojeća asimetrična organizacija srednjih organa vlasti u BiH.

Svih 14 kantona, distrikt Brčko i Sarajevo kao glavni grad, bili bi izborne jedinice za izbor Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH i članova Predsjedništva BiH čiji bi se predstavnici birali tako što bi se jedan predstavnik birao na 40.000 stanovnika na osnovu popisa stanovništva iz 1991. godine, čime bi se ostvario građanski, a ne etnički princip izbora, što ne znači da ne treba osigurati zaštitu interesa etničkih zajednica kojom bi se osiguralo od majorizacije u odlučivanju. U tom smislu, neophodno je izbor-

nim zakonom predvidjeti da na izborima za Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH i Predsjedništvo, odnosno Predsjednika BiH, mogu učestvovati samo one političke stranke koje su registrirane za djelovanje na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine u Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine.

U tom smislu, neophodno je da se u nastavku razgovora o ustavnim promjenama otvori rasprava i o regionalnoj organizaciji teritorije i vlasti u BiH.

KAKO JE POČELO?

Znamo kako je nastalo ovo današnje političko i ustavno stanje u Bosni i Hercegovini:

- 1990. godine na demokratskim izborima, 18. novembra, političke stranke su nam, bez obzira na naciju i političku opciju, obećale MIR I PROSPERITET.

- 1991. zaobilazeći Parlament, u kome su imale u svojim rukama zakonodavnu vlast, umjesto da rade putem zakona, počele su nelegalnu podjelu BiH po nacionalnom kriterijumu na srpske autonomne oblasti i hrvatske zajednice.

- 1992. umjesto obećanog mira, umiješe su nam rat u BiH. HDZ i SDS legitimirale su agresiju Srbije, Crne Gore i Hrvatske na Bosnu i Hercegovinu, predstavljajući to pred međunarodnom političkom javnošću kao unutrašnji sukob između tri strane, osnivajući svoje paradržavne tvorevine.

- 1993. Hrvatska je, uz podršku HVO, izvršila agresiju na BiH, a Bošnjački sabor odbio podjelu BiH na tri etničke države.

- 1994. došao je Vašingtonski sporazum, kojim je prekinut sukob sa Hrvatskom, stvaranjem Federacije Bosne i Hercegovine na jednom dijelu Republike Bosne i Hercegovine. **Što** je dozvoljeno amandmanom na Ustav RBiH iz 1994. godine.

- 1995. došao je Sporazum iz Dejtona koji je zaustavio rat, donio tako željeni mir i dao perspektivu društvene i političke reintegracije BiH, sa dva entiteta nastala u ratu: Fede-

racije BiH i Republike Srpske i Brčko distrikt BiH, nastao arbitražom.

Danas, evidentno je to na svakom koraku, bosansko društvo se sporo obnavlja od kataklizmičkih razmjera njegovog rušenja, dok je država postala talac dviju entitetskih vlasti, koje nerado vraćaju državi njena državna ovlaštenja koje su uspjeli uzurpirati u periodu rata zbog nemoći države da ih odbrani, jer joj je međunarodna zajednica uvela embargo na uvoz oružja i nije dala da agresore i njegove unutrašnje kvinslinge vojnički potuče na svom tlu.

Sa današnjim političkim i ustavnim stanjem u Bosni i Hercegovini niko nije zadovoljan, ni međunarodna zajednica, ni domaći političari, ni njeni stanovnici. Oči su uprte u NATO i Evropsku uniju, kao izlaz, ali treba naći prava vrata da bi ušli u te dvije asocijacije. Izlaz se traži i u promjenama ustava iz Dejtona. Na tu obavezu nas upućuju i presude Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu, koje se odnose na tužbe Sejdić-Finci, Pilav i Zornić protiv Bosne i Hercegovine, da su članovima IV I V Ustava BiH povrijeđena njihova ljudska prava.

Znamo da je za usvajanje cjelovitog ustava, a i za usvajanje amandmana na postojeći ustav potrebno imati dvotrećinsku većinu u Parlamentu BiH. Neophodno je i u jednom i u drugom slučaju raspravu o Ustavu unijeti u sam Parlament gdje joj je i mjesto. Poslanici Parlamenta jedini imaju mandat biračkog tijela da o tome odlučuju. **Šefovi** političkih stranaka, ako nisu poslanici, mogu u tome učestvovati po pozivu Parlamenta. Svako drugo mjesto je neprimjereno za rasprave te vrste.

Prenošenjem rasprave o potrebi ustavnih promjena u Parlament i njegova radna tijela ubrzo bi se i iskristalisao odgovor na pitanje: da li u ovom trenutku ići na donošenje cjelovitog ustava ili politički pragmatizam nalaže da se postojeći ustav poboljša donošenjem amandmana, čime bi se i politička javnost i političke stranke, kroz rasprave o amandma-

nima, osposobile za prihvatanje najboljih rješenja u eventualnom novom ustavu koji treba da izdrži probu vremena kroz njegovo duže važenje od Ustava iz Dejtona.

Za donošenje novog ustava potrebno je ostvariti prethodno političko jedinstvo o nekoliko fundamentalnih pitanja, o kojima odmah treba otvoriti raspravu u svim segmentima društva s ciljem da on proistekne kao rezultat htijenja najvećeg broja Bosanaca i Hercegovaca, neovisno od njihove etničke pripadnosti. Nama u Bosni i Hercegovini nije potreban Dejton II, u okviru kojeg bi nam ponovo međunarodna zajednica skrojila ustav. Nama je potreban novi politički konsenzus, neke vrste novi ZAVNOBiH, ja bih rekao ZAVNOBiH IV, koji bi trebalo da odgovori na nove izazove, prije svega na dva osnovna pitanja: kako prevladati naše nacionalizme koji su po svome sadržaju dobili karakteristike fašizma negacijom prava života nekog od naših naroda na određenim prostorima BiH ozakonjenom segregacijom, ksenofobijom i apartheidom, posebno u nastanjivanju, obrazovanju i zapošljavanju i, na drugo pitanje – kako urediti unutrašnju organizaciju teritorije i vlasti, to jest kako upravljati Bosnom i Hercegovinom u procesu društvene i političke reintegracije na putu ka njenom integriranju u EU i NATO.

HISTORIJA ADMINISTRATIVNE PODJELE BOSNE I HERCEGOVINE

Pogled na historijsku retrospektivu Bosne i Hercegovine pokazuje da je ona od srednjovjekovne države do danas bila školski primjer decentralizirane države. U vrijeme bosanskih banova i kraljeva Bosna (kako je tada nazivana država) bila je podijeljena na tzv. Kraljevu zemlju i tzv. zemlje oblasnih bosanskih plemića.

Centralni dio Bosne, od Vranduka do Vrhbosne (Sarajevo), bio je Kraljev posjed sa sjedištem u Milama kod Visokog, a kasnije na Bobovcu. Ostali dijelovi bosanske zemlje pripadali su bosanskim velikašima: Soli (Sje-

veroistočni dio Bosne), Usora (Posavina), Donji Kraji (dolina Vrbasa i Sane), Zapadne strane ili Završje (Livanjsko područje), Primorje, Humska zemlja (Hercegovina), Gornje podrinje i Polimlje.

Kralja iz dinastije Kotromanića biralo je bosansko plemstvo, koje je imalo i svoj sabor, zv. Stanak.

Kada su Osmanlije osvojile Bosnu, 1463. godine, odmah su (te iste su godine) osnovale Sandžak (administrativno-vojno područje) po imenu Bosna i to na centralnom području Bosne, od Kosovske Mitrovice, preko današnjeg Sandžaka u Srbiji do Kamengrada u Bosanskoj krajini sa Banja Lukom i Sarajevom koji su bili naizmjenično sjedište tog Bosanskog sandžaka. Sedamdesetih godina osnovan je Hercegovački sandžak, osamdesetih godina osnovan je Zvornički sandžak koji je obuhvatio područje sjeveroistočne Bosne i Posavinu, a 1537. godine osnovan je Kliški sandžak, koji je obuhvatio današnje livanjsko područje, sa dijelovima Hrvatske. Poslije zauzimanja Bihaća 1592. godine osnovan je i Bihački sandžak. Osmanlije su 1580. od bosanskih sandžaka i sandžaka na prostoru današnje Hrvatske osnovale Beglerbegluk ili Pašaluk, koji su nazvali po imenu srednjovjekovne bosanske države – Bosna. Sjedište ove osmanske provincije naizmjenično je bilo u Banja Luci, Sarajevu i Travniku, da bi ga Omer-paša Latas definitivno preselio u Sarajevo, 1851. godine.

Posljednja osmanska uredba koja se bavila administrativnom organizacijom Bosne, bila je Uredba za Vilajet Bosna, donešena krajem 1864. godine, a u praksi implementirana u toku 1865. i 1866. godine. Historičari taj zakonski osmanski akt smatraju nekom vrstom "Ustava za Bosnu" kojim je uređena administrativna podjela teritorije bosanskog vilajeta i propisana upravna i sudska vlast u kojoj su učestvovali i predstavnici konfesija (muslimani, katolici, pravoslavni, jevreji). Prema toj uredbi bosanski vilajet činilo je sedam sandžaka: Bihački, Travnički, Banjalučki,

Sarajevski, Hercegovački sa sjedištem u Mostaru, Zvornički sa sjedištem u Donjoj Tuzli, Novopazarski sa sjedištem u Sjenici. Godinu dana prije Berlinskog kongresa, 1877. godine, Osmanlije su iz sastava bosanskog vilajeta izdvojile Novopazarski sandžak i pripojile ga Kosovskom vilajetu. Dakle, Bosna je u vrijeme održavanja Berlinskog kongresa, u ljeto 1878. godine, u svome sastavu imala šest naprijed navedenih sandžaka.

Austro-Ugarska Monarhija, ulaskom u Bosnu i Hercegovinu 1878. godine po međunarodnom mandatu na osnovu člana 25. Berlinskog ugovora, uspostavila je svoju upravu "u provincijama Bosni i Hercegovini" i zadržala postojeću administrativnu podjelu na sandžake koje je nazvala okruzima. Takva podjela se održala sve do 1. novembra 1918. godine, kada je Austro-Ugarska predala Bosnu i Hercegovinu na upravu Narodnom vijeću. Ustvari, vratila joj njen narodni suverenitet kojeg je bila izgubila Osmanskom (1463 – 1878) i Austrougarskom upravom (1878 – 1918).

Okruzi u Bosni i Hercegovini su nastavili da funkcioniraju i u vrijeme prelazne vlasti (1. 12. 1918.–28. juna 1921.) u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, kao novoj državi u koju je ušla i Bosna i Hercegovina odlukom Narodnog vijeća kao najvišeg organa vlasti poslije izlaska Austro-Ugarske iz Bosne. Bosna i Hercegovina je, zahvaljujući članu 135. Ustava nove države od 28. juna 1921. godine (tzv. Vidovdanski ustav) uspjela da osigura teritorijalni integritet sa šest okruga u svojim historijskim granicama koje je utvrdio Berlinski kongres 1878. godine.

Ako zanemarimo administrativne podjele u vrijeme diktature kralja Aleksandra Karađorđevića 1929. godine i neuspješne velikodržavne kombinatorike srbijanskih i hrvatskih političara 1939. godine pred izbijanje Drugog svjetskog rata, može se reći da je Bosna i Hercegovina uspjela sačuvati svoje historijske granice koje se nisu bitnije mijenjale od Karlovačkog mira, 1699. godine. U

tim svojim historijskim granicama Bosna i Hercegovina je 1943. godine na Prvom zasjedanju Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine (ZAVNOBiH), održanom 25. i 26. novembra, obnovila svoju državnost koju je bila izgubila prije 480 godina. Osim Bosne i Hercegovine, svoju državnost tada su obnovile i Srbija, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija i Slovenija. One su na Drugom zasjedanju Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ), održanom 29. novembra 1943. godine, kao države ušle u sastav Demokratske Federativne Jugoslavije, koristeći se svojim pravom na samoopredjeljenje ne odričući se svoga prava na odcjepljenje u nekim drugim historijskim uslovima.

Poslije oslobođenja Bosne i Hercegovine, 1945. godine, donesen je Zakon o novoj administrativnoj podjeli Bosne i Hercegovine. Zadržana je podjela iz vremena osmanske uprave, 1864. godine, koju je preuzela i austro-ugarska uprava, a potom i uprava Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, s tim što je u toj podjeli dodat još i sedmi Dobojski okrug. Tako je BiH 1945. godine imala sedam okruga: Bihaćki, Banjalučki, Travnički, Mostarski, Sarajevski, Tuzlanski i Dobojski. Ova podjela na sedam okruga zadržala se do aprila 1949. godine, kada je uslijedilo donošenje novog zakona o administrativnoj podjeli Bosne i Hercegovine na četiri oblasti: Banjalučka, sa sjedištem u Banja Luci, Sarajevska, sa sjedištem u Sarajevu, Mostarska, sa sjedištem u Mostaru i Tuzlanska, sa sjedištem u Tuzli.

Potom su 1952. godine ukinute oblasti, a Bosna i Hercegovina podijeljena na 66 srezova i pet gradova: Sarajevo, Banja Luka, Tuzla, Mostar i Zenica. **Zakonom o područjima srezova iz 1955. godine Bosna i Hercegovina je podijeljena na 15 srezova: Bihać, Livno, Banja Luka, Prijedor, Derventa, Sarajevo, Zenica, Dobojski, Mostar, Trebinje, Brčko, Tuzla, Zvornik, Jajce, Goražde.** Ubrzo potom, izmjenom Zakona 1958., uki-

nuti su srezovi Trebinje (pripojeno srezu Mostar), Zvornik (pripojen srezu Tuzla) i Derвента (pripojena srezu Doboj). Četiri godine kasnije, 1962., ukinuto je još šest srezova: Zenica i Goražde pripali su srezu Sarajevo, Brčko srezu Tuzla, Livno srezu Mostar, a Prijedor i Jajce srezu Banja Luka. Poslije donošenja novog Ustava 1963. godine, Zakonom o područjima općina u Bosni i Hercegovini, vlast se organizuje na dva nivoa: republikom/državnom i općinskom sa (106), a od 1978. godine 109. općina.

U ovih 109 općina, 1991. godine, izvršen je "posljednji popis stanovništva" (po Dejtonu) u Bosni i Hercegovini. Sa ta dva nivoa vlasti, Bosnu i Hercegovinu zatekao je i rat 1992. do 1995. godine. Ovaj popis stanovništva se prema Dejtonu uzima u obračun proporcionalne nacionalne pripadnosti u općinama i državi do završetka procesa povratka (Aneks VII), što je sadržano i u ustavima RS i FBiH.

U toku agresije Srbije i Crne Gore, 1992. i Hrvatske 1993. godine, na Bosnu i Hercegovinu, nastale su etničke paradržavne tvorevine: Srpska republika Bosne i Hercegovine (Republika Srpska), 9. januara 1992. godine i Hrvatska Republika Herceg Bosna, 23. avgusta 1993. (ranije pod imenom Hrvatska zajednica Herceg Bosna nastala 18. novembra 1991. godine). Republika Srpska nastala je kao satelit Srbije i Crne Gore, HZ Herceg Bosna, odnosno HR Herceg Bosna kao satelit Hrvatske, a AP Zapadna Bosna nastala 27. septembra 1993. kao satelit Srbije, Crne Gore i Hrvatske. Sve se ove tvorevine pojavljuju kao dio agresorskog plana da Bosna i Hercegovina nestane kao međunarodno priznata država i Bošnjaci u njoj kao politički i demografski relevantan narod. Cilj je bio da se BiH podijeli između susjeda u korist stvaranja velike Srbije i velike Hrvatske. Posljedica takve politike susjeda i blage reakcije međunarodne zajednice su preko stotinu hiljada ljudi ubijenih, preko dva miliona građana raseljenih, srušena ekonomija zemlje, a institucije

države BiH destruirane i onemoćale u korist navedenih tvorevina.

U procesu uspostavljanja mira u BiH, prvo je, 1994. godine, uspostavljena Federacija Bosne i Hercegovine, koju su, uz pomoć međunarodne zajednice, konstituirali Bošnjaci i Hrvati, podijeljenu na deset kantona, čime je prestala postojati HR Herceg Bosna. Dejtonskim sporazumom, potpisanim u Parizu 14. decembra 1995., uspostavljeno je i mirovno rješenje sa Srbima, kojim je legitimirana dotadašnja paradržavna tvorevina Republika Srpska kao entitet. Tim rješenjima entiteti F BiH i Republika Srpska sa distriktom Brčko čine administrativno-teritorijalne i političke jedinice u Bosni i Hercegovini. Dotadašnjoj Republici Bosni i Hercegovini, priznatoj od međunarodne zajednice 6. aprila 1992. godine, Dejtonom je potvrđen državni kontinuitet i članstvo u međunarodnim organizacijama, kao i teritorijalni integritet i međunarodno-pravni subjektivitet pod novim imenom Bosna i Hercegovina.

PODJELA BIH NA TRI ETNIČKA ENTITETA JE NEGACIJA BOSNE I HERCEGOVINE KAO NEZAVISNE I SUVERENE DRŽAVE I UZROK TRAJNE NESTABILNOSTI NJENIH ODNOSA SA SRBIJOM, HRVATSKOM I CRNOM GOROM ZBOG NJIHOVIH NAMJERA DA TERITORIJI BIH PODIJELE IZMEĐU SEBE

Svaka administrativna podjela BiH po etničkom principu je negacija njene multietničke i multikonfesionalne osobenosti zbog koje Bosna nije mogla biti etnički čista država. Njeni građani su Bosanci, pripadnici raznih etnija i vjera.

Od Dejtona je prošlo 22 godine. Na svoja ognjišta se vratilo oko polovine od dva miliona raseljenih, uspostavljene su nove institucije na nivou države, a presudom Ustavnog suda BiH, 2000. godine, potvrđeno je da su Bošnjaci, Srbi i Hrvati konstitutivni na cijeloj

lom prostoru Bosne i Hercegovine, u oba entiteta i distriktu Brčko.

Najteže ide sa obnovom ekonomije i saniranjem teškog materijalnog položaja građana Bosne i Hercegovine kojima je rat uništio njihove porodice, privatna dobra, radna mjesta, kuće i stanove. Pokazalo se da je od svega, u državi od općine do centralnih institucija, najuspješnije “preduzeće” državna administracija koja troši oko 70% ukupnog bruto produkta zemlje.

Otuda su se u posljednje vrijeme pojavile ideje i kod domaćih ljudi, od običnih građana do državnih funkcionera, kao i kod funkcionera međunarodne zajednice, da u Bosni i Hercegovini treba smanjiti državnu administraciju. Ali se postavlja pitanje kako? U Federaciji BiH postoje 4 nivoa vlasti: općina, kanton, entitet, država. U Republici Srpskoj tri nivoa vlasti: općina, entitet, država. U distriktu Brčko dva nivoa vlasti—distrikt i država, a u gradu Sarajevu čak pet nivoa vlasti. U takvoj organizaciji države trpe najviše njeni građani, a gubi se i međunarodni kredibilitet Bosne i Hercegovine zbog nefunkcionalno organizirane i uz to veoma skupe vlasti koju ne može da podnese slabašna ekonomija zemlje.

U posljednje vrijeme pojavile su se različite ideje, kako od međunarodnih faktora, tako i od domaćih političkih stranaka da bi trebalo učiniti Bosnu i Hercegovinu funkcionalnom državom, jer sa ovakvom kakva je sada, nije moguće ući u evropske integracije, a niti je interesantna za međunarodne investicije, s obzirom na nesigurnost ulaganja.

S obzirom da je mirovno rješenje bilo moguće postići popuštanjem pred zahtjevima ekstremnog nacionalizma u BiH, kod teritorijalne organizacije BiH vođeno je računa o tome da se priznaju tekovine rata u priznavanju Republike Srpske kao entiteta, odakle su za vrijeme rata protjerani stanovnici hrvatske i bošnjačke nacionalnosti. I na teritoriji Federacije, također, se vodilo računa da se kantoni organiziraju tako da obuhvate najveći broj stanovnika jednog od dva konstitutivna

naroda. Kao poseban problem u Federaciji se javlja paralelizam struktura Herceg Bosne sa strukturama Federacije. Na državnom nivou, u pogledu konstituiranja vlasti, do kraja je primijenjen etnički i entitetski princip, dok je građanin Bosne i Hercegovine na državnom nivou skoro potpuno izgubio svoj politički subjektivitet i legalitet. S obzirom da takva teritorijalna podjela države na entitete i kantone, kao i etnički i entitetski kriterij u formiranju zakonodavne i izvršne vlasti na nivou Bosne i Hercegovine, entiteta i kantona, osigurava njenim nosiocima različite materijalne privilegije i političke moći, postoji veliki otpor da se bilo šta mijenja u postojećoj teritorijalnoj i institucionalnoj konstelaciji vlasti samo “slijepim” pozivanjem na Dejton i odbranu svoje nacije.

Zato je i bilo potrebno da se u prethodnom dijelu ovog priloga prezentira jedan historijski osvrt na političku tradiciju administrativno-teritorijalne podjele nosilaca vlasti u Bosni i Hercegovini. Kao što smo vidjeli, vodilo se, prije svega, računa o historijsko-geografskoj podjeli kojoj su podloga bili ekonomija i saobraćajna povezanost, a potpuno je zanemarena bila etnička pripadnost stanovnika tih regija. Svi su stanovnici, bez obzira na etničku i konfesionalnu pripadnost, kao građani pred zakonom uživali jednaka prava, a kod formiranja organa vlasti vodilo se računa da u njima proporcionalno učestvuju pripadnici različitih etničkih i konfesionalnih zajednica.

Današnja teritorijalna organizacija sa deset kantona u Federaciji i jednim unitarnim entitetom pod imenom Republika Srpska, čini Bosnu i Hercegovinu nefunkcionalnom državom i zahtijeva da se vratimo na njenu teritorijalno-administrativno-političku tradiciju. Za Bosnu i Hercegovinu bilo bi najpovoljnije rješenje da se ukinu entiteti i da se umjesto njih uspostavi 14 kantona. U tom smislu trebalo bi Republiku Srpsku zamijeniti sa pet kantona: Banjalučki, Dobojski, Bijeljinski, Trebinjski i Romanijsko-birčan-

ski. Upravo su to destinacije njihovih srpskih autonomnih oblasti iz 1991. godine, danas etnički očišćenih.

Svaki od tih 14 kantona predstavlja historijsko-geografsko, kulturno, ekonomsko i saobraćajno središte i čvorište za općine i gradove koji su upućeni prema ovim centrima, s tim što bi Sarajevo kao glavni grad Bosne i Hercegovine bilo u svojim predratnim granicama sa svim danas postojećim općinama na svom području. Zakon o glavnom gradu Sarajevu donijela bi Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine. Brčko distrikt Bosne i Hercegovine bi zadržao svoj status.

Takvu administrativno-teritorijalnu podjelu Bosna i Hercegovina je već imala 1955. godine, kada je, po Zakonu o području srezova i općina, podijeljena na 15 srezova: Banja Luka, Bihać, Brčko, Derвента, Doboj, Goražde, Jajce, Livno, Mostar, Prijedor, Sarajevo, Trebinje, Tuzla, Zenica i Zvornik. Takvu administrativnu podjelu bi pratila skoro identična imenovanja sjedišta 14 predloženih kantona, Distrikt Brčko i Sarajevo glavni grad: **Banjaluka** (Prijedor) -Kanton Krajina; **Bihać**–Unsko-sanski kanton; **Livno**–Kanton 10; **Brčko** distrikt; **Doboj** (Derвента)–Kanton Sjeverna Bosna; **Orašje**–Posavski kanton; **Travnik** (Jajce)–Srednjobosanski kanton; **Široki Brijeg**–Zapadnohercegovački kanton; **Mostar**–Hercegovačko-neretvanski kanton; **Sarajevo**–glavni grad BiH; **Goražde**–Bosansko-podrinjski kanton; **Zenica**–Zeničko-dobojski kanton; **Tuzla**–Tuzlanski kanton; **Trebinje**–Istočno-hercegovački kanton; **Bijeljina** (Zvornik)–Kanton Semberija i **Sokolac**–Romanijsko-birčanski kanton. U odnosu na ranijih 15 sjedišta srezova, po ovom prijedlogu, sjedišta kantona zadržavaju: Goražde, Bihać, Banja Luka, Livno, Mostar, Doboj, Trebinje, Tuzla i Zenica, a kantoni čija sjedišta nisu ranije bila sjedišta šest srezova su: Orašje (Posavski kanton), Travnik (Srednjobosanski kanton), Bijeljina (Semberski kanton), Sokolac (Romanijsko-birčanski kanton), Široki Brijeg (Zapad-

no-hercegovački kanton), Brčko ranije srez, a danas bivše područje općine je Distrikt BiH i Sarajevo ranije srez (grad) danas kanton, kao Glavni grad BiH, trebalo bi da ima poseban status reguliran zakonom kojeg donosi Parlament Bosne i Hercegovine. Sarajevom bi se podrazumijevalo područje predratnog Sarajeva, u kojem bi se poštovala prava lokalne samouprave postojećih općina na njegovoj teritoriji.

Od spomenute administrativno-teritorijalne podjele Bosne i Hercegovine na 15 srezova dijeli nas period duži od 50 godina u kojem su se dogodile krupne promjene u saobraćajnoj infrastrukturi, kao i u ekonomskom razvoju tih regija. Iz tih razloga danas je moguće praviti određene korekcije u pripadanju pojedinih općina tim regijama, ali samo u najbližem njihovom okruženju, kako se ne bi bitno narušila njihova međusobna ravnoteža. Druga značajka zadržavanja ovakve regionalne podjele danas jeste što se u to vrijeme vlast koja je dijelila Bosnu i Hercegovinu na ovih 15 srezova, a danas 14 kantona, odnosno glavni grad Sarajevo i distrikt Brčko nije rukovodila etničkim, niti bilo kakvim političkim i nacionalističkim motivima, već isključivo, historijsko-geografskim, saobraćajnim, kulturnim i ekonomskim kriterijima. U to vrijeme nije vođeno računa o regionalnoj etničkoj pripadnosti s obzirom da je cijela BiH bila sa etnički izmiješanim stanovništvom. Svih 14 kantona bi ostali multietnički, s tim što bi četiri imali hrvatsku, pet srpsku i pet bošnjačku većinu. Sarajevo i Brčko bi također bili multietnički. To je u skladu i sa Presudom Ustavnog suda BiH iz 2000. godine o konstitutivnosti Bošnjaka, Srba i Hrvata na cijeloj teritoriji BiH.

Prema posljednjem popisu stanovništva iz 1991. godine u svih 14 kantona bili bi zastupljeni i Bošnjaci i Srbi i Hrvati i "Ostali".

S obzirom na multietničku strukturu stanovništva u svih 14 kantona, Sarajevu i Brčkom jedan od tri naroda imao bi relativnu ili apsolutnu većinu. Da bi se izbjegla majori-

zacija jednog naroda nad druga dva naroda nužno je ugraditi načelo da u upravljačkim strukturama regije najbrojniji narod može imati najviše do 49% svojih predstavnika. To isto načelo potrebno je ugraditi i u upravljačkim strukturama lokalne vlasti u gradovima koji čine sjedište dotičnog kantona, Sarajeva ili Distrikta Brčko. U kantonima u kojima postoji više od 20% etničke izmješanosti stanovništva, treba ugraditi načelo etničke rotacije čelnih funkcionera u značajnim organima državne vlasti, javnim ustanovama i javnim preduzećima.

U pogledu nadležnosti, svih 14 kantona bi imali iste nadležnosti koje su imali i kantoni u Federaciji. Glavni grad Sarajevo bi mogao imati one nadležnosti koje danas imaju kantoni. Nadležnosti ranijih entiteta (FBiH i RS) bile bi podijeljene između države i kantona, čime bi se afirmirao građanin kao nosilac vlasti, a ne isključivo etnije kao sada.

Uvažavajući kao kriterij administrativno-teritorijalne podjele Bosne i Hercegovine historiju, geografiju, ekonomiju, kulturu i saobraćaj, polazimo od poznate činjenice da ona nikad nije bila organizovana po etničkom kriteriju – otkako se zna za nju, od sredine X. stoljeća do Dejtona, iznuđenog agresijom Hrvatske, Srbije i Crne Gore 1992.–1995. na BiH. Spomenuti kriterij bio bi u potpunosti zadovoljen integriranjem oba entiteta putem kantona u **Federaciju Bosne i Hercegovine**, dakle novog službenog naziva države Bosne i Hercegovine, u kojoj bi bilo 14 kantona, distrikt Brčko i Sarajevo kao glavni grad države sa danas postojećim općinama, a u predratnim granicama.

BOSNA I HERCEGOVINA KAO PRAVNA DRŽAVA TREBA DA IMA JEDNOG PREDSEDNIKA

Smatramo neophodnim da umjesto sadašnjeg kolektivnog šefa države, Bosna i Hercegovina ima inokosnog šefa države-predsjednika. U svim postjugoslovenskim međunarodno priznatim državama kolek-

tivni šef države zamijenjen je inokosnim, izuzev u BiH. Ova inovacija zahtijeva da se ujednači trajanje mandata predsjednika države, predsjednika predstavničkog doma parlamenta, predsjednika doma naroda i premijera vlade, s tim što bi ove četiri funkcije bile etnički rotirajuće, uključujući tu i "Ostale". Na isti način to treba učiniti i sa funkcijama predsjednika Ustavnog suda BiH, Državnog suda Bosne i Hercegovine, Državnog javnog tužioca BiH i Ombudsmena BiH.

Da bi se zakonodavna vlast učinila efikasnom i racionalnom, neophodno je podijeliti današnju nadležnost Parlamentarne Skupštine BiH između Predstavničkog doma i Doma naroda, tako što bi se uvelo jednodomo, umjesto dvodomog donošenja zakona. U nadležnosti Predstavničkog doma bila bi pitanja od općeg domaćeg i međunarodnog političkog, ekonomskog i socijalnog značaja, dok bi se Domu naroda dalo pravo pokretanja pitanja koja su od vitalnog nacionalnog interesa. Da bi se izbjegla blokada odlučivanja zakonodavne vlasti, neophodno će biti ugraditi ustavni mehanizam da prijedlog zakona koji nakon tri uzastopna glasanja ne dobije većinu u parlamentu, a predsjednik države ocijeni da bi zbog toga mogla nastati nenadoknadiva šteta za državu i njeno stanovništvo, donese ukaz o proglašenju prijedloga zakona kao zakona sa privremenim trajanjem. Time bi današnja ovlašćenja OHR, odnosno Visokog predstavnika međunarodne zajednice u Ustavu BiH bila uređena kao nadležnost predsjednika države.

Kad je riječ o Vijeću ministara, njega treba organizirati kao Vladu Bosne i Hercegovine i današnjem njenom sastavu dodati ministarstvo nauke i tehnologije, ministarstvo kulture i sporta, ministarstvo obrazovanja, ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, ministarstvo privrede, ministarstvo trgovine i turizma kao i ministarstvo za uređenje prostora i građenje.

Prema odredbama Ustava BiH iz člana III. 5. a), proizilazi da su u nadležnosti države sva

pitanja u kojima se BiH kao država pojavljuje u svojstvu suverene države i međunarodnim pravnim subjektom i time odgovornom pred međunarodnom zajednicom i njenim organizacijama. Zato Bosna i Hercegovina treba da ima svoje institucije iz svih oblasti u kojima država ima svoje odgovornosti pred međunarodnom zajednicom i drugim državama, kako bi kao država mogla odgovoriti međunarodnim obavezama i utvrditi jedinstvene standarde za cijelu zemlju, a koji odgovaraju standardima Evropske unije u koju želi da uđe, kao i u euroatlantski sigurnosni sistem.

Nije u BiH moguće praviti civilno društvo u skladu sa evropskim demokratskim standardima, ako svi članovi njenog društva nemaju jednaka građanska prava i osnovne slobode na državnom nivou kao i jednaku pravom osiguranu institucionalnu zaštitu za ostvarivanje tih prava. To država može postići svojim jedinstvenim zakonodavstvom i izgradnjom institucionalnog mehanizma za jednak pristup u ostvarivanju tih prava.

Sljedeći kompleks pitanja su općine kao jedinice lokalne samouprave. U tom smislu, kao prioritetno pitanje postavlja se obaveza BiH kao države, a koja proizilazi iz Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, da donese državni zakon o lokalnoj samoupravi i uredi jedinstvene standarde organizacije, funkcioniranja i finansiranja lokalne samouprave koji su kao načela sadržani u evropskoj Povelji. Bez toga mi ćemo i dalje u tom važnom pitanju zaostajati u razvoju lokalne samouprave, a bez toga ne možemo u Evropu.

ALTERNATIVA-RESTITUCIJA REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

Republika Bosna i Hercegovina u vrijeme njenog međunarodnog priznanja i sticanja državnog suvereniteta i nezavisnosti (6. aprila 1992. godine) bila je uređena na dva administrativno-politička nivoa: opštinskom i državnom, podijeljena

na sedam ekonomskih regija koje nisu imale administrativnih ovlašćenja.

Proces raspada Jugoslavije i međunarodnog priznanja njene četiri republike kao samostalne države, u Bosni i Hercegovini je, pod uticajem propagande iz Srbije, Crne Gore i Hrvatske, praćen procesom njenog protuustavnog rastakanja i etničkom teritorijalizacijom organizacije vlasti. Ubrzo po međunarodnom priznanju Bosne i Hercegovine, uslijedila je agresija Savezne Republike Jugoslavije i Republike Hrvatske s ciljem da njene teritorije podijele između sebe i tako ostvare svoje mitske snove o velikoj Srbiji i velikoj Hrvatskoj.

S obzirom da je više od 90% teritorija Bosne i Hercegovine bio etnički izmiješan, etnička teritorijalizacija vlasti nije mogla biti uspostavljena bez etničkog čišćenja pripadnika druge etničke grupe u projektima zacrtanih etničkih granica tzv. Republike srpske i tzv. Hrvatske republike Herceg Bosne, koje su pretendirale da se priključe u sastav SR Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) i Republike Hrvatske.

Obje etnički čiste paradržavne tvorevine nastale su kao posljedica izvršenih ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti, kao i genocida u Srebrenici. Radi zaustavljanja Hrvatske agresije na Bosnu i Hercegovinu Vašingtonskim sporazumom, 18. marta 1994., stvorena je Federacija Bosne i Hercegovine, a radi zaustavljanja agresije SR Jugoslavije Dejtonskim sporazumom, 21. novembra, odnosno 14. decembra 1995. godine legitimirana je Republika Srpska i na taj način Bosna i Hercegovina je uređena sa dva entiteta.

Na prostoru današnje Republike Srpske prije agresije u sastavu stanovništva, prema popisu iz 1991. godine, bilo je preko 46% Bošnjaka i Hrvata, jer je Posavina bila naseljena većinskim hrvatskim stanovništvom, a Podrinje od Foče do Janje bilo je naseljeno sa apsolutnom većinom

Bošnjaka. Slično stanje je i u Federaciji Bosne i Hercegovine, ali ne tako drastično kao u Republici Srpskoj.

Presuda Međunarodnog suda pravde da je u Srebrenici vojska i policija Republike Srpske izvršila genocid, kao i presude Haškog tribunala za ratne zločine na tlu Jugoslavije, potvrdile su da je na Bosnu i Hercegovinu izvršena agresija, kojom prilikom su izvršeni masovni zločini nad civilima. Činjenica da je tom prilikom više od 50% ukupnog bosanskog stanovništva bilo izbjeglo i raseljeno unutar zemlje i u inostranstvu, govori o apsurdnosti današnjeg unutrašnjeg uređenja Bosne i Hercegovine od dva zločinačka entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. To je razlog zbog čega Bosna i Hercegovina nije u stanju bez pomoći međunarodne zajednice da funkcionira i na vrijeme izvršava svoje međunarodne obaveze. Razlog tome je što i nadalje nacionalističke nomenklature, krijući se iza svojih etničkih zajednica, nastavljaju svoju ratnu politiku etničkog čišćenja, ali sada sredstvima svoje politike i vlasti koja je legitimirana od strane međunarodne zajednice Dejtonskim sporazumom.

Ukoliko se ne ukinu entiteti i ne izvrši kantonizacija cijele Bosne i Hercegovine, onda ne preostaje ništa drugo do restitucija Republike Bosne i Hercegovine, uređene Ustavom iz 1974. godine, sa amandmanima iz 1990. i 1995. godine sa dva nivoa vlasti: općinske i državne.

Potrebno je ojačati princip države sa funkcionalnim centralnim institucijama, ali istodobno postojanje općinskih institucija na dnu vladajuće strukture, s tim da se ne zanemari legitimno pravo etničkih zajednica da zaštite svoje kolektivne interese. To pretpostavlja nestanak entiteta

i kantona, kao nosilaca stvaranja paralelnih vladajućih struktura, diskriminiranja pripadnika manjinskih etničkih zajednica kojim se narušava ustavom proklamirana ravnopravnost tri konstitutivna naroda: Bošnjaka, Srba i Hrvata, kao i Ostalih, kao nepresušnih izvora korupcije, zastrašivanja i teroriziranja građana.

SUMMARY

LET'S CANTONIZE THE WHOLE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

The author problematizes the middle level of authority (entities and cantons) in the internal organization of Bosnia and Herzegovina. By exploring the historical path of her internal organization, from its medieval statehood over the Ottoman, Austro-Hungarian, Yugoslav and Dayton period, the author concludes that Bosnia as a society, later as a state, was formed by her citizens of different religions and ethnicities, living together and sharing her destiny. The author found that Bosnia was not a tribal state since its creation, nor was it within its administrative division ever (until Dayton) divided on religious and ethnical lines. The author states that the main reason for the dysfunctionality of Bosnia and Herzegovina can be found in this as the, that is, the slow progress of Bosnia and Herzegovina towards EU and NATO membership. The author advocates the abolition of ethnical and entity affiliations in the internal administrative organization of Bosnia and Herzegovina. This would result in the disappearance of the asymmetrical divisions of Bosnia and Herzegovina in two multiethnic entities, also in the federalization of Bosnia and Herzegovina into 14 cantons, with prewar Sarajevo as the capital and the Brčko district with one president. As an alternative to this he proposes a return to the 1974 constitution with all its amendments.
